

HELSETILSYNET

tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenestene

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 OSLO

DERES REF: / YOUR REF:

VÅR REF: / OUR REF:

DATO: / DATE:

2020/1369 1 AKB

25. september 2020

Høringsuttalelse - Forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for masterutdanning i barnevern og forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for masterutdanning i barnevernsarbeid

Statens helsetilsyn (Helsetilsynet) viser til mottatt høringsnotat av 19. juni 2020 vedrørende forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for masterutdanning i barnevern og forslag til forskrift om nasjonal retningslinje for masterutdanning i barnevernsarbeid. Helsetilsynet har valgt å utforme vår høringsuttalelse tematisk med innspill som kan brukes i videre arbeidet med begge forslagene til forskrift.

Generelt om forslagene

Mangel på tilstrekkelig kompetanse er et område hvor tilsynserfaringer ofte viser at det forekommer svikt, både i det kommunale barnevernet og barnevernsinstitusjonene. For å svare på kompetanseutfordringene som barnevernet står overfor ble det i høring om lovfesting av kompetansekrav til tilsatte i barnevernet foreslått krav om utdanning på relevant masternivå for de som skal jobbe i barnevernet.

I de foreliggende høringsforslagene er det foreslått retningslinjer for masterutdanninger i henholdsvis barnevern og barnevernsarbeid. Hovedformålet med forslagene er å skulle sikre nødvendig styring slik at masterutdanningene fremstår som enhetlige og gjenkjennelige uavhengig av utdanningsinstitusjon, men samtidig gir rom for lokal tilpasning og utvikling ved den enkelte institusjon. Retningslinjene skal kunne fungere fleksibelt med tanke på å endre kravene dersom kompetansebehovene i tjenestene endres, og samtidig ivareta utdanningsinstitusjonenes, tjenestenes og studentenes behov for forutsigbarhet. I Helsetilsynets høringsuttalelse til forslaget om kompetansekrav til tilsatte i barnevernet påpekte vi viktigheten av at utdanningene ved de ulike studiestedene harmoniseres i så stor grad som mulig ved at det fastsettes standardiserte læringskrav slik at kjerneområder i kompetansen dekkes. Vi støtter derfor hovedformålet med de foreliggende høringsforslagene, men påpeker viktigheten av at visse tematiske kjerneområder i masterutdanningene må være relativt standardiserte og mindre åpne for lokal tilpasning. Dette vil for eksempel gjelde opplæring i juridisk kjernekompetanse jf. nærmere om dette under.

Betydningen av kompetanse i barnevernet

Helsetilsynet har påpekt i flere høringsuttalelser tidligere at rett kompetanse til rett tid og sted, både på individ- og systemnivå, samt hvordan sikre tilstrekkelig kapasitet og bemanning er helt nødvendige forutsetninger for å utføre oppgavene som barnevernet er pålagt. Flere erfaringer fra tilsyn og ulike gjennomganger har beskrevet viktigheten av dette. Vi har også tidligere påpekt at opplæring i analytiske ferdigheter, kunnskap om ramme- og regelverk, samt et fundament om hvordan man driver kvalitetsarbeid og forbedring er områder som bør omfattes av masterutdanningene. Helsetilsynet har merket seg at rettsanvendelse og analytisk kompetanse er løftet frem som to nye hovedformål med masterutdanningen i barnevern og anser dette som positivt.

De to foreslåtte forskriftene er begge på et overordnet nivå og favner relativt vidt. Når formålet med utdanningen er at kandidaten skal kunne bidra til å gi barn og familier rett hjelp til rett tid, mener vi det samtidig må vurderes om det i dag er en tydelig nok konsensus rundt hva dette innebærer. Flere utredninger og tilsynsrapporter har påpekt et behov for tydeligere faglig normering på barnevernsområdet fordi manglende omforent kunnskap og normering av faglig kvalitet i dag fører til ulik forståelse og ulik praksis.

Helsetilsynet er også usikker på om det er hensiktsmessig å skille såpass tydelig på kompetansekravene i de to ulike masterutdanningene. Vi vil anta at det i mindre kommuner vil kunne bli utfordrende å rekruttere tilsatte fra begge utdanningsløpene, og at kommunene alltid vil ha behov for tilsatte som innehar basiskompetansen man får ved å ha tatt en bachelor i barnevern og videre med påbygg av masterutdanningen i barnevern. Helsetilsynet mener at det må fremstå tydelig for en arbeidsgiver hvilken kompetanse de som ansettes faktisk har og herunder at de som skal jobbe med barnevern innehar en felles barnevernsfaglig basiskunnskaper. Vi stiller spørsmål ved om dette kan variere i for stor grad når det gjelder masterutdanningen i barnevernsarbeid, all den tid det åpnes for at relativt ulike bachelorutdanninger kan ligge til grunn for å kvalifisere for ta en slik masterutdannelse. Vi stiller derfor spørsmål ved om det bør differensieres på hvilke utdanninger som fyller kompetansekravet for å kunne ta en master i barnevernsarbeid.

Helsetilsynet er videre opptatt av at lovfesting av form eller kompetansekrav ikke alene kan være en garanti for forsvarlige tjenester, men heller må sees som ett av flere virkemidler for å sikre forsvarlighet og forbedring av tjenestene. Helsetilsynet finner det positivt at kompetansenivået i barnevernet skal økes, men ser det som viktig at tjenestene også arbeider systematisk med å avdekke svikt, at det identifiseres situasjoner der det kan oppstå fare for svikt eller mangler, samt at det følges opp med tiltak. De ansatte må ha de nødvendige kvalifikasjoner for å utføre oppgavene og det må stilles krav om klar organisering av oppgaver, myndighet og ansvar. Svikt i styring og ledelse øker sannsynligheten for at det blir tilfeldig og avhengig av den enkelte ansattes kompetanse og prioriteringer om praksis er i tråd med regelverket eller ikke. Faren for at barn ikke får rett tjeneste til rett tid blir derved for stor.

Samarbeidskompetanse bør fremgå som et tydeligere læringsmål

Barna og familiene som barnevernet møter og skal hjelpe, har ofte store og sammensatte behov som krever tverrfaglig samarbeid fra flere ulike velferdstjenester. Helsetilsynets gjennomgangen av 106 barnevernssaker (Det å reise vasker øynene,

2019) viste at de aller fleste familiene hadde komplekse og sammensatte problemer som barneverntjenesten ikke kunne løse alene. Et tverrfaglig samarbeid med andre tjenester og fagfolk er nødvendig for å sikre et godt kunnskapsgrunnlag for valg av tiltak i barnevernet. Både utredninger, gjennomganger av enkeltsaker og tilsynserfaringer viser at kvalitet på barnevernets kartleggingen av barnas tilstand og behov før valg av tiltak kan være for svak. Særlig løftes kartlegging av psykisk helse og sårbarhet for rus frem. Vi mener det bør fremheves tydeligere i retningslinjene at de ansatte i barnevernet må vite hvilke områder det er særlig viktige å kartlegge og at de ansatte har kompetanse i hvordan de kan sikre barna tilstrekkelig kartlegging gjennom samarbeid med relevante tjenester og profesjoner.

Et tverrfaglig samarbeid er også nødvendig for å sikre barn som er under barnevernets tiltak og omsorg tilgang til de tjenester og den kompetansen som er nødvendig for å hjelpe dem. Utredningene og tilsynserfaringene viser at det svikter i det tverrfaglige samarbeidet for barn som mottar barnevernstiltak og at barn derfor ikke får den hjelpen de trenger og har krav på. Vanskelige saker øker risikoen for dårlig samarbeid og det kan kreve særlig kompetanse å sikre samordnede og koordinerte tjenester for barna dette gjelder. For at barn kan få den hjelpen de trenger blir en viktig rolle for barneverntjenesten å sørge for tilstrekkelige og varige samhandlingsstrukturer, samt å kontinuerlig revurdere og avklare hvem som skal delta i dette samarbeidet. Etter Helsetilsynets syn bør derfor barnevernsutdannelsenes vekt på kompetanse på samarbeid og koordinering løftes frem i mye større grad enn det som fremgår i forslaget. Det er viktig at de ansatte i barnevernet har god innsikt i andre profesjoners kompetanse og god forståelse for begrensinger i egen kompetanse slik at de vet når andre profesjoner og velferdstjenester må kobles på. Videre må de ansatte i barnevernet være særlig kompetente til å tilrettelegge for tverrfaglig kartlegging og tverrfaglig samarbeid rundt barn i barnevernet.

Særlig om juridisk kompetanse og nasjonal deleksamen i jus

Helsetilsynet har tidligere påpekt viktigheten av at de tilsatte i barnevernet har en viss juridisk kjernekompetanse da tilsatte i barnevernet har stor makt til å gjøre inngrep i enkeltpersoners liv. Det er helt essensielt å ha kunnskap om relevant regelverk for å ivareta rettssikkerheten. Vi har også påpekt viktigheten av opplæring og veiledning internt i tjenestene.

Behovet for å øke de tilsatte i barnevernets juridiske kompetanse er løftet frem i begge forslagene til forskrift. Det er også foreslått innføring av nasjonal deleksamen i jus for begge utdanningene. Helsetilsynet støtter dette og anser at en nasjonal deleksamen vil kunne bidra til en standardisering av hvilken juridisk kompetanse de ulike utdanningsinstitusjonene vil måtte tilby og således sikre at kandidatene som utdannes sitter igjen med den samme kompetansen. Vi ser det videre som viktig at den juridiske kompetansen ikke begrenses bare til å gjelde opplæring i enkeltlovverk som barnevernloven og barneloven, men at det også inkluderes kompetanse i juridisk metode i barnevernsarbeid, kunnskap om forvaltningsrett og myndighetsutøvelse, risikoenkning, internkontroll og tilsyn.

Med hilsen

Jan Fredrik Andresen
direktør

Ane Bierge
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og sendes derfor uten underskrift

Saksbehandler: Ane Bierge, tlf. 21 52 99 39